

Stembrowicz, Kazimierz

"Akty feodalnego ziemiewładzenia i chozjajstwa. Akty moskowskiego Simonowa monastyra 1506-1613 gg.", wyd. L. I. Iwina, Leningrad 1983 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 76/1, 181

1985

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Thomas Nipperdey rozważa potrzebę dalszych studiów porównawczych nad społeczeństwami Polski i Niemiec w XVI—XVIII wieku. Powinny one dotyczyć, jego zdaniem, organizacji sił zbrojnych w Prusach i w Polsce, funkcjonowania folwarku pańszczyźnianego (Czy rzeczywiście był on taki sam w Polsce i w Prusach, jak się to zwykle przyjmuje?) i struktury kościoła katolickiego w Rzeszy i w Rzeczpospolitej.

Tom zamyka podsumowanie pióra Jerzego Wojtowicza.

W. R.

Akty feodalnego ziemlewtadienija i chozjajstwa. Akty moskowskiego Simonowa monastyria 1506—1613 gg., wyd. L. I. Iwina, Izdatelstwo „Nauka”, Leningrad 1983, s. 352.

Niniejsza publikacja stanowi kontynuację wydanych w latach 1958 i 1964 („Akty socjalno-ekonomiczkiej istorii Siewiero-Wostocznoj Rusi konca XIV — naczala XVI w.”, t. II i III) dokumentów moskiewskiego klasztoru Simonowskiego. Obejmowały one lata 1379—1505. Obecnie do rąk szerszego grona uczonych trafiły dokumenty z XVI i początku XVII wieku, epoki wyjątkowo ważnej w dziejach Rosji, by wspomnieć chociażby panowanie Iwana IV czy okres „smuty”. Tom zawiera 238 dokumentów, z których ponad 50% wydano po raz pierwszy. Wydawca przyjął układ chronologiczny prezentacji źródeł ogarniających wiele dziedzin życia ówczesnej Rosji (nadania i przywileje, rozwój wielkiej własności ziemskiej, gospodarka rolna i *promysły*, kryzys państwa w drugiej połowie XVI wieku). Wydawca niniejszego tomu, L. I. Iwina, od dawna bada historię klasztoru Siemionowskiego, co znalazło wyraz w wielu wartościowych publikacjach, m.in. w książce o własności ziemskiej tego klasztoru (zob. omówienie w PH t. LXXI, 1980, z. 3, s. 636—637). Książka zawiera również nieoceniony dla tego typu wydawnictw obszerny aparat krytyczny, w tym indeks osobowy, geograficzny i przedmiotowy.

K. S.

A. I. Kopanew, *Krestjanie Russkogo Siewiera w XVII w.*, Izdatelstwo „Nauka”, Leningrad 1984, s. 244.

Książka znawcy historii społeczno-gospodarczej europejskiej Północy rosyjskiej stanowi część drugą monografii chłopstwa tego obszaru obejmującej (jak na razie) wieki XVI i XVII. (Zob. omówienie części pierwszej w PH t. LXXI, 1980, z. 2, s. 423—424). Celem pracy było wykazanie, że wieś tutejsza po wkroczeniu w XVI w. na drogę rozwoju kapitalistycznego udanie odparła w wieku XVII atak feudalnego państwa na prawo swobodnego dysponowania ziemią przez chłopów. Autor zanalizował w sześciu rozdziałach kolejno: własność ziemską chłopów, wieś jako jednostkę demograficzną i ekonomiczną, zajęcia chłopskie, rozwarstwienie wsi, podatki i powinności oraz miejsce północnej gminy wiejskiej w strukturze politycznej i społecznej Rosji. Wyraźnie zaznaczone zostało, że brak stosunków poddańczych był podstawą nie tylko gospodarczego, ale i kulturalnego fenomenu północnych terytoriów rosyjskich — znakomitego rozwoju architektury, piśmiennictwa (klasztor) i twórczości ludowej. Autor prześledził ustawodawstwo dla tego obszaru zakazujące handlu ziemią obroczną i skonfrontował je z praktyką codzienną. Wykazał, że w całym przebadanym okresie istniał w zasadzie wolny obrót ziemią chłopską. Chłopi wbrew ponawianym stale zakazom traktowali ziemię obroczną jako swoją ojcowiznę i swobodnie nią dysponowali. Sprzedaż ziemi